

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

ČESKÁ
ŠKOLNÍ
INSPEKCE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Popis je typ textu, který obsahuje informace o vlastnostech nějakých objektů v prostoru. Typickými otázkami, na které popisné texty dávají odpověď, jsou otázky začínající zájmeny *co*, *jaký*. Popisování může mít několik podob. Popisy dojmů vyjadřují (nějakou) informaci z určitého úhlu pohledu založeného na subjektivních dojmech o vztazích, kvalitách a poloze v prostoru. Technické popisy vyjadřují informaci z hlediska objektivního pozorování v prostoru. Při technických popisech jsou často používány nesouvislé textové formáty, jako jsou schémata a ilustrace. Příklady textových útvarů v typu textu popisu jsou popis nějakého místa v cestopisu či deníku, v katalogu, na mapě, v online letovém řádu či popis charakteru, funkce či procesu v technickém manuálu.

Vyprávění je typem textu, který obsahuje informace o vlastnostech nějakých objektů v čase. Ve vyprávění lze obvykle nalézt odpovědi na otázky *kdy* či *v jakém pořadí*. Kromě toho podává vyprávění často odpověď na důležitou otázku, proč se postavy v příběhu chovají tak, jak se chovají. Vyprávění může nabýt různých podob. *Příběhy* líčí nějakou změnu z pohledu subjektivního výběru a záměru a dění či události jsou sdělovány tak, jak se odrážejí v subjektivních dojmech v čase. *Ve sdělovaných zprávách* je zaznamenávána změna z pohledu objektivního situačního rámce a dění či události jsou líčeny tak, aby si ostatní mohli ověřit jejich platnost. *Novinové zprávy* jsou psány tak, aby umožnily čtenářům utvářet si své vlastní nezávislé názory na fakta a události a nebyli ovlivněni vyjádřením osobních názorů autora. Příkladem textových útvarů v typu textu *vyprávění* je román, krátký příběh, hra, životopis, komiks a novinová zpráva či událost.

Výklad je typ textu, v rámci kterého jsou informace podávány jako soubor pojmů či myšlenkových konstrukcí, nebo takových dílčích prvků, na které lze pojmy či myšlenkové konstrukce rozložit. Text nabízí vysvětlení, jaký je vzájemný vztah mezi různými prvky, které tvoří smysluplný celek, a často je poskytnuta odpověď na otázku *jak*. Výklad může mít několik různých podob. *Výkladové eseje* poskytují jednoduché vysvětlení pojmů, myšlenkových konstrukcí či koncepcí ze subjektivního stanoviska. *Definice* podávají vysvětlení, v jakém vzájemném vztahu jsou termíny a názvy spolu s mentálními koncepty, a při rozkrývání těchto vztahů zároveň objasňují významy slov. *Vysvětlení* je forma analytického výkladu, která se používá při objasňování toho, jak může být mentální koncept propojen se slovy či pojmy. Tento koncept je považován za ucelený útvar, kterému je možné porozumět tím, že jej rozložíme na stavební prvky a jejich vzájemné vztahy a vše pojmenujeme. *Shrnutí* je forma syntetického výkladu, která se využívá k vysvětlení a sdělení obsahu textu v kratší podobě, než jakou si žádá jeho originál. *Zápis* je zaznamenání výstupů setkání či prezentace. *Interpretace textu* je forma analytického i syntetického výkladu, která se používá k vysvětlení abstraktních myšlenek vyskytujících se v určitém (smyslém či nesmyslném) textu či souboru testů. Příkladem textových útvarů v typu textu *výkladu* je školní slohová práce, schéma představující model paměti, graf ukazující populační trendy, myšlenková mapa a příspěvek do online encyklopedie.

Diskuze je typ textu, který se zaměřuje na vztah mezi pojmy či výroky. Diskusní texty často odpovídají na otázku *proč*. Důležitou dílčí klasifikací diskusních textů jsou texty přesvědčující a postojevé, zachycující názory a postoje. *Komentář* propojuje pojetí událostí, předmětů a myšlenek se soukromou soustavou představ, hodnot a přesvědčení. *Vědecká argumentace* váže pojetí událostí, předmětů a myšlenek na soustavy myšlení a znalostí, tak aby výsledná tvrzení mohla být ověřena a prohlášena za platná či neplatná. Příkladem textových útvarů v typu textu *diskuze* je dopis vydavateli, plakátová reklama, příspěvky do online diskusního fóra a recenze knihy či filmu umístěná na webových stránkách.

Instrukce (někdy nazývána jako nařízení) je takový typ textu, který uvádí pokyny, co je třeba udělat. *Instrukce* obsahují vodítka pro určité chování, kterým je možné splnit daný úkol. *Pravidla, směrnice a předpisy* stanovují požadavky na určité chování ve jménu neosobní autority, např. účinné platnosti či